سەباح ڕەنجدەر و (سەرزەمینی هەموو ناوەکان).. ناڵە حەسەن

سەرزەمینی هەموو ناوەکان ، کتێبێکی شیعری سەباح ڕەنجدەری شاعیرە ماوەیەک لەمەوبەر بڵاوبۆتەوە ، ئەم کتێبە شیعرییە ١٠ دەقی شیعری ناوازەی لەخۆگرتووە بەم ناوانە ،(تەواو بە دواجار لەبەرەوە دەڕۆین ، دەرکەوتنی سەر لەنوێ دەستنووسێکی چوارینەکانی بابا تاهیری هەمەدانی ، دەنگ ، ناونیشان بە گۆڕەپانی جەنگەکان ، خاڵبەندی ، وەسیەت ، سیما و ساڵەکان لە پێ پیرەزەوە ، سپی بەرەو ڕەش ، دیوانی مات ، مردووان گۆرانی زەوی دووەمیان دەڵێن ..) لە کۆتاییش ئاماژەیەکی کورتی ژیان و بەرهەمەکانی نووسیوەتەوە . بە شێوەیەکی گشتی شیعرەکان بە زمانێکی چڕی تەکمە و بە ناوەڕۆکێکی قووڵی پڕ کێشمەکێش نووسراون . ئەوەی مایەی دڵخۆشییە و خاڵێکی درەوشاوەیە لە ئەزموونی شیعری(سەباح ڕەنجدەر) ئەوەیە ، بە چڕی ئیش لەسەر زمان دەکات ، بە زمانێکی جیاواز دەنووسێت ، زمانێکی شیعری ئەوتۆ بە خودی خۆی دەناسرێتەوە ، شاعیرێکە لە (زەوانە)ەوە کە هەوڵی یەکەمییەتی لەگەڵ شیعر ، لەنێو ڕووباری شیعر چاوەی هەڵێناوە و تا ئێستا لە هەورازەکانی ئەم ڕووبەرە ماوەتەوە و هەنگاو هەنگاو بەرەو بڵنداییەکانی دەڕوات .

ئەو شاعیرەمان دەتوانم وا باسی بکەم کە (شاعیرێکی داهێنەری نوێگەرە) ، چونگە دەبێ ئەوەمان لەلا ڕۆشن بێت کە / هەموو داهێنانێک نوێگەر نییە بەڵام هەموو نوێگەرییەک داهێنانە . زۆر شاعیرمان هەن داهێنەرن بەڵام داهێنانەکانیان نوێ نین .. واتە (لەوەی کە هەیە) داهێنان دەکەن و دەقە شیعرییەکانیان تا ئاستێکی بەرز جوانی بەرجەستە دەکەن ، بەڵام نوێگەر نین و لەکاروان دانەبڕاون و بە تەنیا بەڕێگادا ناڕۆن ، ڕەنگە لە ڕیزی پێشەوەی کاروانەکە بن بەڵام تاق و تەنیا نین ..! بەڵام سەباح ڕەنجدەر هەم داهێنەرە هەم نوێگەر ، چونکە سیمایەکی گەش و تایبەتمەندییەکی نوێگەری (جیاوازبوونە) . هەرشاعیرێک جیاوازبوو (لەوەی کە هەیە) واتە نوێگەرە ، جیاوازبوون ڕوخسار و سیمای ئەم شاعیرەمانە ، هەم لە ڕووی زمان و تەنانەت فۆرمی شیعریش . هەربۆیە شاعیرەکە زۆرترین خوێندنەوە بە شیعرەکانی کراوە و دەکرێت . بەمانایەک ناوەندی ئەدەبی بەخۆی سەرقاڵ کردووە . تا ئێرە سەرەتایەکە بۆ ئەو کورتە خوێندنەوەیەم بە کتێبی (سەرزەمینی هەموو ناوەکان) ، ئەم خوێندنەوەیەم بە دوو مەبەستە ، یەکەم ناساندنی کتێبەکە وەک

کتێبێکی نوێی شیعری ، دووەم قسەکردن لەسەر شتگەلێکی نوێ کە شاعیر
لە چوارچێوەی ئەم دەقە شیعرییانی ئیشی لەسەرکردوون لەهەمانکات ،
ڕاکێشانی سەرنجی خوێنەر بۆ ئەم شتە نوێیانە . بۆیە هێندەی بۆمان
بکرێت هەڵوێستە لەسەر بەشێک لە دەقە شیعرییەکان دەکەین و سیما و
ڕووگە نوێکانیش دەخەینەڕوو . دەقی (تەواو بۆ دواجار ل□□ر□وە
دەڕۆین) ، ئەم قەسیدەیە یەکێکە لە دەقە نایابەکانی نێو ئەم
کتێبە ، ناونیشانەکە وەک ڕووناکییەکی گەورە تیشکەکانی خۆی بەسەر
دەقەکانیتر پەخش دەکات چونکە ئەم قەسیدەیە پێکهاتووە لە دە
شیعریتر بە تایتل و ناوی جیاواز و سەربەخۆ ، بۆ نموونە (ڕوخسار
و شوێن ، جێناوەکان ، ڕێگاکانی دەوروبەر گەشەی ڕەنگ و ئاوازی
چاوپێکەوتن و .. پێنج شیعری تریش ..) ، شیعرەکان ناوەڕۆکێکی
قووڵی پڕ هەوراز و نشێویان هەیە ، خەم و خەونەکان هاوتەریبن
لەگەڵ ژیان ، لە پشتی نائومێدییەکان پەنجەرەو گورزە تیشکی
خۆرەتاوێکی خەملیو دەبیندرێن . ئێمە کاتی خۆی لەڕێگای نامەیەکەوە
بەناوی (نامەیەک بۆ هاوڕییەکی شاعیرم) خوێند□و□یەکمان بۆ
هەندێک لە دەستەواژە شیعرییەکانی ئەم دەقە کردووە ، ئیتر هێندەی
بۆمان کرابێت بۆ نێو قووڵاییەکان چووینەتە خوارەوە و بەشێک لە
دیوە شاراوەکانی پشت کۆد و هێما و وشە و چەمکاکانمان خستبووە ڕوو
، باسمان لەوەش کردبوو کە شاعیر وەک گەریدەیەکی جوانناس لەنێو
ڕووبەری گەردوونی شیعر بە هەستێکی مرۆییانە خ□م□ □□زانەییەکان و
ئێش و ژانەکان و خەونە گەورەکان دەخاتە ڕوو ، پەنجە لەسەر
برینەکان دادەنێت و لەم ڕێگایەوە هەم هێز و توانای زمانی
شیعریمان پێشان دەدات هەم لەنێو ڕووبەری جوانکاریدا دەیەوێت
ئەوەمان پێ بڵێت کە (شیعر فۆرمێکی بێدەنگ نییە …!) ، شیعر
هاوتەریبە لەگەڵ ژیان و لەگەڵ پیرۆزی مر□ق و بەها مرۆییەکان .
هاوکات ، هەر لەچوار چێوەی ئەو نامەیەمان باسمان لەوەش کردبوو کە
لەنێو ئەم دەقە شیعرییەدا بە ڕوونی هەست بەوە دەکەین کە / شیعر
فەلسەفە نییە بەڵام ، دەتوانێ سوود لە فەلسەفە ببینێت ، شیعر
زانست نییە بەڵام ، دەتوانێ سوود لە زانست ببینێت ، شیعر بەهۆی
ڕووبەرە فراوان و گەردوونیەکەیەوە دەتوانێ سوود لەهەر شتیک
ببینێت کە شاعیر مەبەستی بێت دەستی بۆبەرێت و بیخاتە ژێر ڕکێفی
خەیاڵ و بیرکردنەوەکانی ، چونکە دواجار شیعر عەشقێکی گەورەیە ..!
ئیتر بۆ زێتر تێگەیشتن لە ناوەڕۆک و دیوە شاراوەکان و مامەڵە
سیحراوییەکەی شاعیر لەگەڵ چەمک و وشە و دەستەوازە شیعرییەکان
سەرنجی خوێنەر بۆ خوێندنەوەی لێکۆڵینەوەکەم ڕادەکێشم ، چونکە
ل□□□دا نامانەوێت تەواوی قسە و بۆچوون و لێکدانەوەکانمان دووبارە
بکەینەوە تەنها ، بەشێوەیەکی ڕاگوزەر و بەخێرایی هەندی ئاماژە بە

دووسێ دەستەواژەی شیعری دەدەینەوە ، لە شیعری (ڕوخسار و شوێن)
دا دەڵێت :
دیکتاتۆر بەسەر خوانماندا پژمی
هیچ نیشانەیەکی خواردن نەما
گەڕاینەوە بەر سێبەری درەختی گۆڕستانەکان ..!
بەر لەهەر شتێک / بەس وردبوونەوە لە تایتلەکە زۆرشت دەخوێنییەوە ، یان نائومێدییەکی گەورە هەست پێدەکەین ، شاعیر زۆر بە ئاگاهانەو شارەزایانە ئەم تایتلەی بەکارهێناوە ، دەکرێت شوێن نیشتیمانە بریندارەکەی خۆمان بێت ، ڕوخسارەکانیش ، ئەو مرۆڤە دا بەستی و مشەخۆرە بازرگانە زاڵمانەی دەسەڵات بن .. ئەوەتانێ لە کۆپلە شیعرەکە باس لە هەژاری نەداری و سفرەی خاڵی ماڵەکان دەکات ، کە بەشی زۆریان ماڵەکانییان تا ئاستی گۆڕستان بەتاڵ و تاریکە .. هەر لەو شیعرەدا لە شوێنێکی تر دەڵێت :
گۆڕیان بە تاڵ کردین و ئیسکیان کردە قۆپچە
ڕەنگە بۆ من ئەم دەستەواژە شیعرییە یەکێک بێت لەو دەربڕینە شیعرییانەی کە زۆرترین جووڵەی ئیستاتیکی لەخۆ گرتبێت ، مەبەستییەتی ب□□□ت / بەدەرلەوەی دیکتاتۆر و دارودەستەکانی کە ژیانی ئێمەیان بە مەرگ سپاردووە گۆڕستانییان کردووە بە ماڵی هەمیشەیی ئێمە ، سەرباری ئەوەش گۆڕەکانمان بەتاڵ دەکەن و ئێسکەکانمان دەکەنە قۆپچە ،، واتە سامانی سەرزەوی و ژێر زەویشمان دەدزن و بەتاڵان دەبەن . ئیتر بۆ گۆڕانی ئەم وەزعە و بیرکردنەوە لە گۆڕانکاری بەرەو ژیانێکی باشتر شاعیر نائومێد دەبێت و هیچ تروسکاییەک نابینێت و دەڵێ :
شۆڕش شەپڕە لێی داوە
ناتوانێ مەلە بکا
یان دەڵێت :
دیکتاتۆر ڕۆنی لەبن پێی شۆڕشگێڕدا
هەڵخلیسکاند بەرەو ڕووناکییەکی چرووک
هەر بە وردبوونەوە و ڕامانێکی خێرا لەو دوو دەستەوازە شیعرییەی سەرەوە لە نائومێدییەکانی شاعیر تێدەگەین و چەند ڕاسگۆیانە و واقیع بینانە باس لە دۆخەکە دەکات و تاریکایی و گۆڕستانی نێو ژیان دەخاتە روو هاوکات هیچ تروسکاییەکیش نابینێت ، کە لە کورتماوەدا گۆڕانکاری بیتە ئارا و ژیان بەرەو باشتر گوزەر بکات ، چونکە شۆڕش شەپڕە لێیداوەو شەلەل و ئیفلیج بووە شۆڕشگێرەکان و ئەوانەی جێگای ئومێدن بۆ گۆرانکاری و کۆتایی هێنان بە نەهامەتییەکان ، ڕۆنییان لەژێر پێدا ڕژاوەو هەڵخلیسکاون و بەرەو ڕوناکییەکی چرووک کە ناڕۆشن و بەرچاوتاریکن و لە خشتەبراون .

ئیتر لەناو ئەم ناهامەتی و ژیانە مەرگئامێزە یان ئەم ژیانە پڕ لە هەڵاواردن و نابەرابەرییەی پڕ قەبووڵ ناکرێ و دێتە دەنگ و دەڵێت :

کلیل لە دەستی دیکتاتۆر بڕفێنن
بیخەینە گەنجینەی منداڵێک ..!

چەند جوان و شاعیرانەیە ئەم پارادۆکسە ! (دیکتاتۆر و منداڵ) ، دیکتاتۆر هێمایە بۆ / دەسەڵات ، دزی ، تاڵان ، تاریکی و مردن ، لەبەرامبەردا منداڵ هێمایە بۆ / پاکی و بەرائەت و جوانی و ئاسوودەیی و ئارامی و خۆشبەختی ..! کلیل لە دەستی دیکتاتۆر بڕفێنن و بیخەینە گەنجیی منداڵێک وعتە بیخەینە دەستێکی ئەمین و پاک و بێگەرد ..! ئیتر شاعیر لە کێشمەکێش و ململانێکان بەردەوام دەبێت و تا بەوە دەگات ، لە شیعری (جەناوەکان) دا دەڵێت :

با بگەرێینەوە دواوە هێز توورەیە لە سێوی کەوتوو

ئەم دێرە شیعرەش ، یەکێکە لە دێرە شیعرە ناوازەکان کە بە جوانکارییەکی تەخ دەورە دراوە ، ئەم شیعرە لەسەرەتاوە تا کۆتایی ململانێیە لە نێوان (ژیان و مردن) یان هێزەکان (هێزی زەوی و هێزی ئاسمان) ، دواجار ژیان تەسلیم بە مردن دەبێت و هێزی زەوەی کە هێمایە بۆ گۆڕستان دەیباتەوە و شاعیر دەڵێ / با بگەرێینەوە دواوە هێز تووڕەیە لە سێوی کەوتوو ، کێشی زەوی واتە کێشی گۆڕستان و مردن بەهێزترن لە کێشی ئاسمان و کێشی ژیان ، سێوەکە دەکەوێتە سەرزەوی و لە ئامێزی گۆڕستان دەگیرسێتەوە , ئیتر بەناچاری ژیان و ڕێبوارەکان دەگەڕێنەوە دواوە و شاعیر بە نائومێدییەکی گەورەوە دەڵێت / ئیتر تەواو بە دواجار لێرەوە دەڕۆین …!

ئێدی هەروەک لەسەرەوە گوتمان لەم خوێندنەوەیەمان هەندێی مەبەستمانە قسە لە بارەی ئەو دیاردە و شتە نوێیانە بکەین کە شاعیر لەم کتێبە و لە چوارچێوەی دەقە شیعرییەکانی دەستی بۆ بردوون ، هەندێ مەبەستمان نییە خوێندنەوە بە کۆپلە شیعرییەکان و بە نێو قووڵایی ناوەڕۆکدا شۆڕبینەوە ، لەو شیعرەی سەرەوە تا ئاستێک گەر بە کورتیش بێت ئەوەمان کرد و کەمێک خۆمان لە کەناری مانا و خوێندنەوەو بە ئامانج و مەبەستەکانی شاعیردا ، دەکرێ ئەمە پێشاندانی روویەکی گشتگیر بێت بە شێوازی شیعر نووسین و ئەزموونی شاعیر و مامەڵەکردن لەگەڵ زمان و وشە و هێما و میتافۆر و دەستەواژە و پێکهاتە شیعرییەکان . لێرەدا هەوڵدەدەین سەرنجی خوێنەر بۆچەند حالەتێک و کار و دیاردەیەکی نوێ ڕابکێشین کە شاعیر ئیشی لەسەرکردوون ، بۆ نموونە لە قەسیدەی (دەرکەوتنەوەی سەر لە نوێی دەستنووسێکی چوارینەکانی بابا تاهیری هەمەدانی) ، لەم دەقە شیعرییە وەک شتێکی نوێ کاری لەسەر فۆرمی چوارخشتەکی کردووە ،

هەروەکو دەزانین ئەم فۆرمەش ئیش لەسەر وەزن و قافی□ دەکات ، بۆیە ناوی باباتاهیری هەمەدانی هێناوە دەیەوێت ئەوە پێشان بدات کە لە سەردەمی ئەو شاعیرەمان لە دێرزەمانەوە تا ئێستاکە چوارخشتەکی یان چوارینە بەیەک فۆرم نووسراوە بە شێوازی وەزن و قافییەوە و هیچ گۆڕانکارییەکی تیانەکراوە بەڵام (سەباح ڕەنجدەر) دێت گۆڕان لەو فۆرمە دەکات و بەشێواز و فۆرمەکی نوێ (شیعری چوارینە)یی دەنووسێت ، ئەویش بە فۆڕمی (پەخشانە شیعر) یان شێوازی سەربەخۆ ، واتە ڕەچاونەکردنی وەزن و قافییە ، واتە تێشکاندنی فۆرمی کۆن و ل□ بەرامبەردا دەستبردن بۆ فۆرمێکی نوێ بۆ شیعری چوارینەیی یان چوار خشتەکی ،، ئەوەش یەکەمجارە لە مێژووی شیعری کوردی شیعری چوارینەیی بە فۆرمی سەربەخۆ بنووسرێت ، وا لە خوارەوە یەکدوو کۆپلە لەو چوارینە شیعرانەتان بۆ دەخەمەڕوو . ئەم دەقە شیعرەش واتە / دەرکەوتنەوەی سەر ل□ن□و□ی دەستنووس□ک□ی چوارینەکانی بابا تاهیری هەمەدانی .. لە (دە) چوارینە پێکهاتووە هەریەکە و تایتلی تایبەت بە خۆیان هەیە ، بۆ نموونە لە لە چوارینەی (دوا هێڵی ڕۆژی شەشەم) دا دەڵێت :

تابلۆی زەوی هێشتان هەموو هێڵەکانی نەکێشراون
باڵندە لەسەر لکە پڕەکان تووشی حەپەسان هاتوون
لە ڕێگادام چەند جارێک ویستوومە پێی ڕابگەیەنم هێڵەکان تەواو دەکەم
لە زەردەی ئێوارەیەکدا لوورەی ئاگر دەترسێنم و فرمێسکی نا بەچێ ناڕژێ

یان لە چوارنەیەکیتر بە ناوی (بزربوونی ناونیشانی حەوا) دا دەڵێت :

ئادەم بۆنی ددانی ڕزیو لە دەمی دێ
حەوا خۆی لە تەنیایی مارە کرد و ناونیشانی بزرکرد
کەس تەماشای ئاشنای خۆی نەکرد و ناسین تەفرەی داین
ئەو درەختانە ئاشنامان بوون ڕەگیان گەیشتبووە ناو ڕووبارە نزیکەکان

لە قەسیدەی (دەنگ) ، بە سەلیقەیەکی وردی زمانەوانییەوە ، چەند وشە و چەمکێکی زۆر لە یەکتر نزیکی دۆزیوەتەوە کە بەهۆی دەنگی پیتێکەوە مانا کەی تەواو دەگۆڕێ ، هاتووە (دە) دوو وشەی وەک دووانە هێناوە و لەلایەک پێشانی داو□ ک□ لە ڕێی دەنگی پیتی ڕاوە .. وەک لە زمانەوانی و لە ڕێزمان پێی دەڵێن ڕای قەڵەو و رای لاواز ،، بەهۆی جیاوازی دەنگی ئەم پیتە چۆن گۆڕانکاری لە وشەکان

بەدیدێت دە جووت وشەکانیش ئەمانەن (برین و بڕین ، بۆر و بۆڕ ، گۆران و گۆڕان ، بر و بڕ ، کەر و کەڕ ، وەرین و وەڕین ، هەڵکران و هەڵکڕان ، باراندن و باڕاندن ، فریو فڕیو ، سوور و سووڕ ،) دەمەوێت هەر هێندە بڵێم ، ڕەنگە مەبەستی شاعیر بێشاندانی ئەم دووانە وەک کارێکی زمانەوانی لەنیو ڕووبەری شیعر و وەک کارێکی نوێ بێت بەڵام ، بە دیوێکیتر ڕەنگە پێداگرتن بێت و لەوەی کە پێشاندنی کاریگەری و ڕۆلی دەنگ ، واتە ژیان پێویستی بە دەنگە ، دەنگ هەڵبرین گرینگە بۆ گۆڕانکارییەکان ، وەک چۆن ژیان پڕیەتی لە جوووڵە دەبێ پڕیش بێت لە دەنگ . لەگەڵ ئەمانەش هەریەک لەم دووان□یانە وردە شیعری سەربەخۆی لێدروست کردوون هەروەک لە (برین و بڕین) دەڵێت :

برین دەڵێی مانگی پڕە بەسەر ڕێگای نیوە چۆڵ کراوەتەوە
دەست بەسەر دژوارییەکان دادەهێنێ و پەنجەی گەرم دەبێ
گەرمایی پەنجە گۆرانیی هێمنی و بیرەوەری زەوییە
بە سوپای دۆڕاو شەڕ ناکات

برین بەسەر زەوییەکی پڕ مردوو بە دواتدا دێ
بڕوای بە ڕۆیشتن نامێنێ و دەرگات لە دوا دادەخات
چرای سێبووریت دەکوژێنێتەوە
بە دەنگێکی برووسکەدار دەتخاتە چاوەڕوانییەکی ساردەوە

یان لە دەقی (ناونیشان بۆ گۆڕەپانی جەنگەکان) دا .. هاتووە وەک فۆرمێکی نوێ ، (دە) دەقی شیعری نووسیوە ، دەقە شیعرییەکان تەنها ،، ناونیشانن و هیچیتر . وەک شیعری تاکدێری و ناونیشانەکانیشی لە ناوەڕاستی لاپەڕەدا نووسیوە ، بۆنموونە (لە کاتی خۆیدا لە قووڵاییدا هەڵدەلەرزم ، گ□□و لەگەڵ کلیلسازی گەنجینەی پاشا و داهاتووی پێشبینیکراو ، پێم بوونەتە ڕووبار و خۆم بۆ شەڕی دونیا ناونووس کردووە ، هەتا دوایی ….) وەک گوتمان دە ناونیشانە شیعرە ، بە بڕوای من ئەم هەوڵەی سەباح ڕەنجدەر لە دوو ئاست دا دەتوانین قسەی لەبارەیەوە بکەین ، یەکەم / وەک هەوڵێکی نوێ ویستوویەکی ئەم دەقەی بە فۆرمێکی نوێ بنووسێت ، واتە شیعرێک تەنها پێکهاتبێ لە (ناونیشان) و بەس .. کە ئەمەش هەوڵێکی نوێیە لە شیعری کوردی ، وەکچۆن کاتی خۆی (فەریدا زامدار) دیوانێک شیعری بێ ناونیشانی نووسی کە هەوڵێکی نوێ بوو بۆ ئەوکات ، ئەم هەوڵەی ئەو شاعیرەشمان بە پێچەوانەوە تەنها ناونیشانی نووسیوە و هیچیتر ، دووەم / ئامانج لەم شیواز و فۆرمە

بە بڕوای من ،، پەیوەندی بە باری دەروونی شاعیرەوە هەیە ، لەلایەک
مەیدانی شیعر وەک مەیدانێکی گەورەی جەنگ دەبینێت لەنێوان
زۆرانبازی و ململانێی نێوان (جوانی و ناشیرینی) یان بەمانا (
فرۆید)یەکەی ململانێی نێوان (ئیرۆس و ساناتۆس) واتە (
ژیاندۆستی و مەرگدۆستی) کە شیعر لە سەنگەری جوانی و ژیاندۆستییە
، بۆیەش دەڵێین ئامانجی شیعر گەڕانە بەدوای جوانی لەنێو رووبەری
زمان دا . لەلایەکی تر / چەمکی ناونیشان و کاریگەری ئەم چەمکە
بەسەر دەروونی شاعیرەوە کە کوڕی کۆمەڵگەیەکی بێ شوناس و بێ ناو و
نیشتیمانە .. ئەم دەقە گەڕانێکە بە دوای شوناس چ وەک تاک چ وەک
کۆمەڵگە . واتە هاوار و ململانێ و جەنگێکە بۆ بە دەستهێنانی شوناس
.
شیعرێکیتر بەناوی (خاڵبەندی) ، سەباح ڕەنجدەر لە ئەزموونی
سەرەتایی دا ، واتە بەدوای (زێوان)ەوە ، بەهۆی ئەو زمانە
شیعرییە تایبەت و جیاوازەی ، کەوتە بەر هێرش و دژایەتییەکی زۆر ،
لەوەی کە ، سیستەمی زمان و سیستەمی ڕێزمانی تێکداو□ □□چاوی
خاڵبەندی ناکات و ئەم ڕەخنە بێ بنەمایانە ، بە ئێساتاشەوە ئەم
ڕەخنە و تێروانینانە لەبارەی زمانی شیعری ئەم شاعیرەمان هەرماوە
بەڵام ، بە شێوەیەکی تۆخ نییە وەک ڕابردوو ، شاعیریش بۆ
وەڵام□دانەوە بۆ ئەو ڕەخنە و تەوهینانە ، هاتووە ئەم دەقەی
نووسیوە بەناوی (خاڵبەندی) کە هەموو یەکە و پێکهاتەکانی
خاڵبەندی یەکبەدوایەک ڕیزکردووە و شیعری لێ دروست کردوون ،
دەیەوێت پێشانی بدات کە زۆرباش شارەزایی هەیە لە خاڵبەندی کە لە
زمانی شیعری ڕەچاوی ناکات مانای ئەوە نییە کە ئاشنا نییە یان
بێئاگایە بە یەکە و پێکهاتەکان و ڕۆڵی خاڵبەندی لەنێو رووبەری
ڕێزمان و زماندا بەڵام ، بە بڕوای من شاعیر پێی وایە ، زمانی
شیعری دەبێت سەربەخۆ و ئازاد بێت ، خۆی نەبەستێتەوە بە هیچ
سیستەمێکەوە بە سیستەمی ڕێزمانیشەوە چونکە شیعر بوونێکی گەردوونی
هەیە هاوکات ، شیعر جووڵەیەکی بەردەوامە لە نێو رووبەری
ئیستاتیکادا ، بۆیە بوونێکی کراوەی هەیە بە تایبەت لە کۆتایی
دەقە شیعرییەکان دا هیچ دەقێک پ□یوستی بە نوختە دانان نییە ،
پیکهاتە خاڵبەندییەکانیش ئەمانەی بەدوای یەک ڕیزکردوون (خاڵ ،
دووخاڵ ، سێ خاڵ ، کەوانە ، هێڵی لار ، تەقەڵ ، وێرگوڵ ، ئەستێرە
، نیشانەی پرسیار ، نیشانەی سەرسووڕمان ،) هەریەکێک لەمانەش
شیعرێکی سەربەخۆی بۆ دروست کردوون وەک لەسەرەتا بە (خاڵ) دەستی
پێکردووە و دەڵێت :
خاڵ لە شەرمێکی گ□مزانەی ڕستە ڕادەگرێت
زەمینیش دەخولێتەوە بە دوای خورپەیەکی بەهێزەوە

ئەدی بەخشندە بە کام دەست دەبەخشێ و بەکام دەست لێمان دەستێنێتەوە
دوای کەمێکی تر زەمین هەمووی تاریک دەبێت
بە دەنووکی سووری قەقنەس گۆڕێک هەڵدەکەنم
دڵ پێی ڕازی نییە و ئاهی شادمانی تێ نەگەڕاوە
گوڵەستێرە لەناوی نیشانە و ناوە
بە نیگایەکی ماندوو بیر و پڕۆژەی دیوارەکانی دەخوێنێتەوە
لەوێ پەیام ناگات
کەویش لە چیای ڵاڵن

هەروەها لەدەقی (سیما و ساڵەکان لە پێ پیرۆزەوە) ش لێرەدا شاعیر لە کەش و هەوایەکی ئارامی پڕ لە بیرکردنەوە و ڕامانی قووڵ دەڵێ ،

لەگەڵ ئەستێرە بیردەکاتەوە و لە مەیسوورەوە دێ
سەر لەنوێ سەیری بای پەنجەرە دەکەمەوە
لە کۆتایی ڕێگا دانیشتووم و سڵاو وەردەگرمەوە
چاوم ماندوو نییە ب□ زۆربینی ..

شاعیر لێرەدا ، بە شوێنێک گەیشتووە لەنێو ڕامان و بیرکدنەوەیەکی قووڵ ، ڕامان لە ڕابردوو و لە ئەزموونێکی دوورو درێژی لەگەڵ شیعر ، ئیتر هەر ڕێبوارە و دێت بەپیرییەوە و سڵاوی لێ دەکەن ئەمیش سڵاو وەردەگرێتەوە ، هەریەکێک لەو ڕێبوارانەش یەکێک لە کتێبە شیعرییەکانییەتی کۆی ڕێبوارەکان سێزدە ڕێبوارن ، ڕێبواری یەکەم (زێوان)ە تا دەگاتە ڕێبواری سێزدەمین (سەرزەمینی هەموو ناوەکان) . لەگەڵ ئەوەی شاعیر دەڵێ ، لە کۆتایی ڕێگا دانیشتووم ، بەڵام هێشتا لەگەڵ ئەستێرەکان بیردەکاتەوە و سەر لەنوێ لە بای پەنجەرە دەڕوانێتەوە و چاویشی ماندوو نییە ب□ زۆربینی ،، ئەگەر لێرە مەبەستی لە بینینی ڕێبوارەکان بێت کە کتێبە شیعرییەکانییەتی ، دەیەوێت ئەو هێزە لەخۆی پێشان بدات کە هێشتا وزەی بینینی ڕێبواریتری تیایە و چاوەکانی ماندوو نابن واتە ، ئەو وزەیەی تیایە بۆ خوڵقاندنی ڕێبواریتر واتە هیشتا کەسێکی پڕ جووڵە و وزەیە لەنێو ڕووبەری شیعر و داهێنان□دا . وەک هەوڵێکی پڕ جوانکاریش بۆ هەر ڕێبوارێک بە دێرە شیعرێک باسی کردووە بۆ نموونە :

_ ڕێبواری یەکەم زێوان
بوون تێیدا لە بەیانی خۆڵەمێشی و مانگی نیوەگیان نامێنێتەوە
_ ڕێبواری دووەم ڕووەکەکانی خوداوەند
دیکتاتۆر نەیهێشت گوریسی جۆلانە بە درەختی ناوچیا ببەستین
_ ڕێبواری سێیەم خەون وا خۆی گێڕایەوە

گوڵم لە بێئاگایی نەچنیوە و نهێنی گەشەکردنم درەوشاندەوە
ئیتر تا دەگاتە ڕێبواری سێزدەمین (سەرزەمینی هەموو ناوەکان)ە ، کە دوا کتێبی شیعرییەتی ، شاعیر بە بڕواو شانازییەکی گەورەوە دڵخۆشە بەوەی کە توانیویەتی ئەو هەموو ڕێبوارەی بە ژیان بەخشیوەو کۆلەگەیان پڕە لە خەون و خۆزگەکانی مرۆڤبوون ئەمەش بۆ ئەو سەروەرییەکی گەورەیە ، واتە ل□ نێو هەستەکانی ئەو / شیعر دەبێ بە ڕێبوار و ڕێبوارەکان بۆ تائەبەد ل□ نێو ژیان دەمێننەوە و دەبن بە سەرزەمینی هەموو ناوەکان …! ، چونکە کتێبە شیعرییەکان و شیعر بۆ ئەو مانای ژیان و یانی سەروەری و هێزی مانەوەی پێ دەبەخشن. ئەگەر بە کورتی قسە لەبارەی ناساندنی ڕێبوارەکان بکەین بۆ نموونە ، ڕێبواری یەکەم کە (زێوان)ە دەڵێت ، بوون تێیدا لەبەیانی خۆڵەمێشی و مانگی نیوەگیان نامێنێتەوە ،، دەکرێت لێرە خوێندنەوەیەکی (هایدگەر)یانەی بۆبکەین بە تایبەت بۆ بوون کە پێیوایە ، مرۆڤ لەسەرەتاوە بوونێکی ناتەواوی هەیە لە رێگەی داهێنانەکانییەوە هەوڵدەدات بوونەکەی بەرەو کەمال بەرێت ، شاعیریش باس لەوە دەکات بوون تێیدا لە (بەیانییەکی خۆڵەمێشی) دەکرێت خوێندنەوەی بوونێکی ناتەواوی بۆ بکەین لە مانگی نیوەگیان نامێنێتەوە ، هەوڵدان ڕۆیشتن بەرەو کەمال لە ڕێگەی داهێنانەوە بێت ،، داهێنانەکانی شاعیریش سەرەتاکەی بە زێوان دەست پێدەکات . بۆ ڕێبواری دووەم کە ڕووەکەکانی خوداوەندە دەڵێت ، دیکتاتۆر نەیهێشت گوریسی جۆلانە بە درەختی ناو چیا ببەستین ، ئیتر لەم کتێبە زێتر قووڵ دەبێتەوە بەنێو کێشمەکێش و هەوراز و نشێوەکانی ژیان ، چ لەنێو داهێنانە شیعرییەکانی چ لەنێو واقیعی ژیانی خۆی ، کە ڕووبەڕووی سەختییەکان دەبێتەوە و دەسەڵاتدار و ستەمکاران ناهێڵن بە ئارامی بژی و خۆشییەکانی ژیانی بەرەو بڵنداییەکان بچن گوریسی جۆلانە کە هێمایە بۆ خۆشییەکان بە درەختی ناوچیا ببەستن . شیعر پێویستی بە چ توانایەک و سەلیقە و وزەیەک هەیە ، لەهەمانکاتیش دەکرێت وەڵامێک بێت بۆ هەموو ئەوانەی لەم نێوەدا ڕەخنەیان ل□گ□رتووە و هێرشی ناڕەوایان کردۆتە سەر کە بە تێکدەری زمانیان لە قەڵەم داوە و ئەوەتا بە ڕوون و ئاشکرایی دەڵێت ، گوڵم لە بێئاگایی نەچنیوە و نهێنی گەشەکردنم دروشاندەوە ، بۆ کتێب و ڕێبوارەکانیتریش بەهەمان شێوە تا دەگاتە دواهەمین ڕێبوار و دواهەمین کتێبی کە (سەرزەمینی هەموو ناوەکانە) ، ئیتر بەشی دووەمی ئەم دەقە شیعرییەوە هەموو دەقەکانی تری نێو ئەو کتێبەی شایستە بە قسە لەبارەوە کردن و ئاوڕلێدانەوەن ، بۆ نموونە دەقەکانی (و□ستی□ت و سپی بەرەو ڕەش و دیوانی مات و مردووان گۆرانی زەوی دووەمیان دەڵێن ..) ، بەڵام من لێرەدا دێمە کۆتایی

ئەو خوێندنەوەیەم ، بەهیوام ماڵی شیعری سەباح ڕەنجدەری شاعیر هەر ئاوەدان و ڕووناک و بە هەمیشەش پڕ کێشش و داهێنان بێت ، هەروەها هەر لە شاری شیعر بمێنێتەوە چونکە وەک خۆی دەڵێت / لە شاری شیعر هەناسەم نەرم و خۆشە و بە ئارەزووی خۆی لە بەهەشت ناچمە دەرەوە .

سـەرەتای

نیسانی ٢٠٢٣

سەرچاوە : کتێبی شیعری (سەرزەمینی هەموو ناوەکان) .. سەباح ڕەنجدەر